

ROZDZIAŁ I

WIADOMOŚCI OGÓLNE

Literatura: *A. Adamczak* (red.), 100 lat ochrony własności przemysłowej w Polsce. Księga jubileuszowa Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2018; *A. Auleytner*, Ochrona praw autorskich i pokrewnych a zasady swobodnego przepływu towarów i świadczenia usług w prawie Unii Europejskiej, Warszawa 2016; *J.A. Badowski* (tł.), ABC prawa autorskiego, Warszawa 1994; *tenże*, Nowe uregulowania międzynarodowe w dziedzinie prawa autorskiego, PiP 1998, z. 3; *A. Bagińska-Masiota*, Ochrona praw autorskich. Zarys wykładu dla nieprawniczych kierunków studiów, Warszawa 2015; *taż*, Problematyka ochrony prawnej artystycznych wykonań (w latach 1919–1994) w Polsce (cz. 1), Krakowskie Studia z Historii Państwa i Prawa 2023, t. 16, z. 2; *M. Barczewski*, Nowa dyrektywa dotycząca dochodzenia praw własności intelektualnej, Jur. 2004, Nr 5; *tenże*, Traktatowa ochrona praw autorskich i praw pokrewnych, Warszawa 2007; *M. Barczewski, E. Kowalska* (red.), Leksykon prawa własności intelektualnej, Warszawa 2019; *J. Barta* (red.), Aktualne problemy własności intelektualnej, ZNUJ, PzWiOWI 1995, Nr 64; *tenże* (red.), Autorskie prawa pokrewne, ZNUJ, PzWiOWI 1993, Nr 61; *tenże* (red.), Europejskie standardy w obrębie prawa własności intelektualnej a prawo polskie, ZNUJ, PzWiOWI 1993, Nr 60; *tenże* (red.), Nowe problemy i instytucje polskiego prawa autorskiego, ZNUJ, PzWiOWI 1991, Nr 57; *tenże*, Prawo autorskie, Warszawa 2017; *tenże* (red.), Problemy prawa autorskiego i ochrony dóbr osobistych, ZNUJ, PzWiOWI 1992, Nr 58; *tenże* (wstęp), Projekt Prawa Autorskiego Ośrodka Krakowskiego, KPP 1993, z. 3; *tenże* (red.), System Prawa Prywatnego, t. 13, Prawo autorskie, Warszawa 2017; *tenże*, Zabawy prawem autorskim dawne i nowe, Warszawa 2022; *J. Barta, J. Chwalba, R. Markiewicz, P. Wasilewski* (red.), Qui bene dubitat, bene sciet. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Ewie Nowińskiej, Warszawa 2018; *J. Barta, M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiąkalski, P. Markiewicz, E. Traple*, Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, Kraków 2005; *J. Barta, R. Markiewicz*, Dla tych, co żyją z cudzych tekstów. Prawo autorskie w mediach, Rzeczp. 1996, Nr 270; *ciż*, Główne problemy prawa komputerowego, Warszawa 1993; *ciż*, Internet a prawo, Kraków 1998; *ciż*, Komentarz do prawa autorskiego, Rzeczp. 1997, Nr 52, 178, 181, 183, 185, 215, 225, 228, 232–233, 242–243; *ciż*, Nowe problemy i perspektywy. Prawo autorskie, Rzeczp. 1995, Nr 258; *ciż*, Prawo autorskie, Warszawa 2017; *ciż* (red.), Prawo autorskie a postęp techniczny, Kraków 1999; *ciż*, Prawo autorskie i prawa pokrewne. Przepisy z wprowadzeniem, Warszawa 2021; *ciż*, Prawo autorskie i prawa pokrewne. Przepisy, orzecznictwo, umowy międzynarodowe, Warszawa 1997; *ciż*, Prawo autorskie w Światowej Organizacji Handlu (WTO), Kraków 1996; *ciż*, Sport i prawo autorskie, Rzeczp. 1996, Nr 166; *ciż*, TRIPS a prawa twórców i producentów. Porozumienie w Sprawie Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej, Rzeczp. 1995, Nr 206; *ciż*, Ustawa o ochronie baz danych. Komentarz, Warszawa 2002; *ciż* (red.), Własność intelektualna

w Światowej Organizacji Handlu (WTO), Kraków 1998; *ciż*, Zmiany w ustawie o prawie autorskim, MoP 2003, Nr 2; *ciż*, Zobowiązania traktatowe Polski w zakresie ochrony praw autorskich i praw pokrewnych, Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej 1996; Z. *Bidziński*, J. *Serda*, Orzecznictwo sądowe z zakresu prawa autorskiego za lata 1981–1985, ZNUJ, PzWiOWI 1988, Nr 47; *ciż*, Orzecznictwo sądowe z zakresu prawa autorskiego za lata 1986–1988, ZNUJ, PzWiOWI 1990, Nr 56; *ciż*, Przedmiot i podmiot prawa autorskiego w świetle orzecznictwa sądowego, NP 1975, Nr 6; C. *Błaszczyk*, Propertarianistyczne teorie prawa autorskiego, Warszawa 2018; *tenże*, Teoria legalistyczna a prawo własności intelektualnej, SPE 2017, Nr 103; J. *Bleszyński*, Kompromisy i kontrowersje, Polityka 1993, Nr 26; *tenże*, Konwencja berneńska a polskie prawo autorskie, Warszawa 1979; *tenże*, Nowe prawo autorskie, Jur. 1994, Nr 4; *tenże*, Nowe prawo autorskie (Próba bilansu), PiP 1994, z. 10; *tenże*, Ostatnie redakcje konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych a prawo wewnętrzne, ZNUJ, PzWiOWI 1977, Nr 13; *tenże*, Prawo autorskie, Warszawa 1988; *tenże*, Tradycje i perspektywy polskiego prawa autorskiego, Editor 1989, Nr 2; *tenże*, Twórczość chroniona przez 50 lat. Koniec z piractwem, Rzeczp. 1991, Nr 228; *tenże*, Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Problemy de lege ferenda, [w:] A. *Matlak*, S. *Stanisławska-Kloc* (red.), Spory o własność intelektualną. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorom Januszowi Barcie i Ryszardowi Markiewiczowi, Warszawa 2013; M. *Borkowski*, Prawo własności intelektualnej. Zarys problematyki, Gdańsk 2013; M. *Brzozowska*, Nowelizacja prawa autorskiego z 11.9.2015 r., MoP 2016, Nr 5; A.W. *Busz*, Twórczość na eksport, G. Pr. 1980, Nr 21; M. *Byrska*, Wytyczne EWG w sprawie ochrony programów komputerowych a polski projekt prawa autorskiego, ZNUJ, PzWiOWI 1993, Nr 60; M. *Cyran*, Przegląd orzecznictwa sądów apelacyjnych z lat 1994–2000 w zakresie ochrony praw autorskich, PUG 2001, Nr 7; M. *Czajkowska-Dąbrowska*, Ochrona artystów wykonawców w konwencji rzymskiej z 1961 r., ZNUJ, PzWiOWI 1977, Nr 13; *taż*, Pojęcie publikacji i jego funkcja w konwencji berneńskiej i powszechnej, PiP 1991, z. 3; *taż*, Sytuacja prawna autorów obcych w Polsce, Lublin 2019; *taż*, Zasięg przedmiotowo-czasowy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych a zasady intertemporalne, [w:] A. *Nowicka* (red.), Prawo prywatne czasu przemian. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu, Poznań 2005; K. *Czub*, O konstrukcji intelektualnych dóbr osobistych, ZNUJ, PPWI 2012, Nr 1(115); *tenże*, Prawo własności intelektualnej, Warszawa 2021; G. *Ćmikiewicz*, Konwencja powszechna o prawie autorskim, ZNUJ, PzWiOWI 1977, Nr 13; T. *Dolata*, Prawo własności intelektualnej w Królestwie Polskim (1815–1915), Wrocław 2017; A. *Domańska-Baer*, A. *Suchan* (red.), Ochrona własności intelektualnej. Wybrane zagadnienia prawne, Poznań 2010; E. *Drabienko*, O niektórych zasadach ustawy o prawie autorskim, PUG 1953, Nr 2; *tenże*, Prawo autorskie. Przepisy i orzecznictwo, Warszawa 1965; T. *Drozdowska*, O przepisach wykonawczych do prawa autorskiego, Jur. 1994, Nr 10; *taż*, Prawo autorskie i prawa pokrewne, Warszawa 1996; W. *Dudek*, Komunikowanie międzynarodowe a kierunki zmian polskiego prawa autorskiego i praw pokrewnych, PzWiOWI 1994; E. *Ferenc-Szydelko*, Prawo autorskie na ziemiach polskich do 1926 r., ZNUJ, PzWiOWI 2000, Nr 75; E. *Ferenc-Szydelko*, A. *Drzewiecki*, K. *Gienas*, J. *Szyjewska-Bagińska*, S. *Tomczyk* (red.), Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, Warszawa 2021; D. *Flisak* (red.), Prawo autorskie i prawa pokrewne, Warszawa 2017; M. *Gajdus*, Planowane zmiany w prawie autorskim, Jur. 2015, Nr 6; K. *Gienas*, Digital Rights Hanaglment – nowa era prawa autorskiego?, MoP 2006, Nr 2 (dodatek Prawo Mediów Elektronicznych); K. *Gliściński*, Wszystkie prawa zastrzeżone. Historia sporów o autorskie prawa majątkowe. 1469–1928, Warszawa 2016; K. *Golat*, R. *Golat*, Prawo autorskie w praktyce, Warszawa 1998; *ciż*, Prawo komputerowe (zagadnienia podstawowe), Warszawa 1998; R. *Golat*, Dobra niematerialne. Zagadnienia prawno-podatkowe, Bydgoszcz–Warszawa 2006; *tenże*, Prawo autorskie. Komentarz dla praktyków, Gdańsk 2016; *tenże*, Prawo autorskie. Poradnik dla twórców, Warszawa 2004; *tenże*, Prawo autorskie i prawa pokrewne. Poradnik, Warszawa 1997; E. *Golka-Jastrząb*, M. *Olszewski*, Prawo autorskie. Wybra-

ne zagadnienia, Radom 2011; *A. Grzelak*, Zasady implementacji prawa unijnego w prawie polskim w zakresie własności intelektualnej. Opinia prawna, Zeszyty Prawnicze Biura Analiz Sejmowych 2007, Nr 2; *T. Grzeszak*, Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych, PPH 1994, Nr 5; *K. Grzybczyk*, Prawo własnościowe dla autorskoprawnej umowy licencyjnej, Warszawa 2010; *taż*, Wyzwania dla prawa własności intelektualnej w dobie cyfryzacji, Przegląd Prawa Konstytucyjnego 2020, Nr 3(55); *S. Grzybowski*, Powszechna konwencja o prawie autorskim z 1952 r. na tle prawa polskiego, ZNUJ, Prace Prawnicze 1963, Nr 10; *S. Grzybowski*, *A. Kopff*, Projekt ustawy o ochronie artystów wykonawców, SC 1970, t. 16; *S. Grzybowski*, *A. Kopff*, *J. Serda*, Zagadnienia prawa autorskiego, Warszawa 1973; *J. Hetman*, Podstawy prawa własności intelektualnej, Warszawa 2009; *P.P. Juściński*, Prawo autorskie w obliczu sztucznej inteligencji, ZNUJ, PPWI 2019, Nr 1; *A. Karpowicz*, Autor – wydawca. Poradnik prawa autorskiego, Warszawa 2009; *tenże*, Brak rozporządzeń nie wstrzymuje wykonywania ustawy. Prawo autorskie (wywiad), Rzeczp. 1994, Nr 145; *tenże*, Kilka uwag o prawie autorskim, Fotografia 1981, Nr 2; *tenże*, O projekcie nowej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Pal. 1993, Nr 3–4; *tenże*, Podręcznik prawa autorskiego dla studentów uczelni artystycznych, Warszawa 2013; *tenże*, Porozumienie TRIPS, Notes Wydawniczy 1996, Nr 6; *tenże*, Prawo autorskie i prawo prasowe dla dziennikarzy, Warszawa 1997; *J. Kępiński*, *K. Kłafkowska-Waśniowska*, *R. Sikorski*, Zarys prawa własności intelektualnej, t. 3, Prawa pokrewne, Warszawa 2011; *M. Kępiński*, *A. Nowicka*, Prawo autorskie i prawa pokrewne, Warszawa 1995; *K. Kłafkowska-Waśniowska*, Rozpowszechnianie utworów a autorskie prawa majątkowe jako przedmiot harmonizacji w prawie Unii Europejskiej, RPEiS 2015, Nr 2; *A. Kopff*, Kilka uwag o niektórych kierunkach nowelizacji prawa autorskiego, ZNUJ, PzWiOWI 1991, Nr 57; *tenże*, Ochrona wykonań a prawo autorskie, PiP 1962, z. 10; *tenże*, Postęp techniczny a prawo autorskie i wynalazcze, PiP 1976, z. 11; *tenże*, Prawa pokrewne i sąsiednie, ZNUJ, PzWiOWI 1993, Nr 61; *tenże*, Prawo cywilne a prawo dóbr niematerialnych, ZNUJ, PzWiOWI 1975, Nr 5; *tenże*, Przedmiot własności intelektualnej a konstrukcje prawne, PiP 1978, z. 3; *tenże*, Wpływ postępu techniki na prawo autorskie, Kraków 1988; *P. Kostański*, *P. Podrecki*, *T. Targosz* (red.), *Experientia docet*. Księga jubileuszowa ofiarowana Pani Profesor Elżbiecie Traple, Warszawa 2017; *P. Księżak*, *S. Wojtczak*, Prawo autorskie wobec sztucznej inteligencji (próba alternatywnego spojrzenia), PiP 2021, Nr 2; *B. Kurzępa* (oprac.), Prawo autorskie. Orzecznictwo, akty wykonawcze, konwencje międzynarodowe, Kraków 2001; *B. Kurzępa*, *E. Kurzępa*, Ochrona własności intelektualnej. Zarys problematyki, Toruń 2010; *E. Laskowska*, Konstrukcja ochrony prawnoautorskiej na tle procesu europeizacji prawa prywatnego, Warszawa 2016; *taż*, Konstrukcja ochrony prawnoautorskiej na tle procesu europeizacji prawa prywatnego, Warszawa 2016; *taż*, Przedmiot prawa autorskiego – utwór a pojęcie oryginalności w prawie UE, EPS 2017, Nr 1; *E. Laskowska-Litak*, Sprawa upadłej dyrektywy prawnoautorskiej i (nie)jednolitego rynku cyfrowego, EPS 2018, Nr 9; *taż*, Wybrane problemy prawa autorskiego w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, KPP 2020, Nr 2; *E. Laskowska-Litak*, *R. Markiewicz* (red.), Prawo autorskie. Komentarz do wybranego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE, Warszawa 2019; *S. Leśniewski*, Przedmiot i podmioty prawa autorskiego, Wydawca 1994, Nr 1; *K. Lewandowski* (red.), Prawo autorskie a prawo konkurencji. Materiały konferencyjne (Poznań, 3.6.2009 r.), Poznań 2009; *M. Lipińska* (oprac.), Prawo autorskie na miarę XXI wieku. Krok drugi. Materiały konferencyjne (Warszawa 23.6.2008 r.), Warszawa 2008; *I. Lepkowska*, Nowe prawo autorskie, Reżyser 1996, Nr 1; *L. Łukaszuk*, Własność intelektualna – międzynarodowe uwarunkowania i aktualne problemy jej ochrony, Stosunki Międzynarodowe 2003, Nr 1–2; *W. Machala*, ACTA 2 czy Nihil novi? Pierwsze refleksje na temat dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady o prawie autorskim na jednolitym rynku cyfrowym, MoP 2019, Nr 18; *tenże*, Analiza orzecznictwa sądów okręgowych i apelacyjnych w sprawach z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych w ostatnich latach w świetle zgodności z orzecznictwem SN i dominującymi poglądami piśmiennictwa, Warszawa 2016; *tenże*, Jeśli nie Rembrandt, to co?

Perspektywy rozwoju prawa autorskiego w najbliższych kilkunastu latach, MoP 2019, Nr 2; *tenże*, Nowelizacja ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Pał. 2003, Nr 3–4; *tenże*, Ustawa antymonopolowa a wykonywanie praw autorskich, MoP 1997, Nr 7; R. Markiewicz, CatGPT i prawo autorskie Unii Europejskiej, ZNUJ, PPWI 2023, Nr 2(160); Ilustrowane prawo autorskie, Warszawa 2018; *tenże* (red.), Ustawy autorskie. Komentarze, t. I i II, Warszawa 2021; *tenże*, Konstytucyjne aspekty praw autorskich (uwagi na marginesie dwóch orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego), PiP 2015, z. 12; *tenże*, Zabawy z prawem autorskim, Warszawa 2015; M. Maruta, Prawo autorskie w praktyce – klauzule, których brak, których lepiej żeby nie było, Czas Informacji 2010, Nr 3; A. Matlak, Konsekwencje prawne nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Pr. Sp. 2001, Nr 4; *tenże*, Prawo autorskie w społeczeństwie informacyjnym, Kraków 2004; *tenże*, Prawa pokrewne, PUG 1994, Nr 11; *tenże*, Projekt polskiej implementacji dyrektywy 2019/798 dotyczącej wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych w odniesieniu do transmisji online oraz reemisji programów, ZNUJ, PPWI 2023, Nr 1(159); A. Matlak, S. Stanisławska-Kloc (red.), Spory o własność intelektualną. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorom Januszowi Barcie i Ryszardowi Markiewiczowi, Warszawa 2013; A. Matlak, T. Targosz, M. Wyrwiński, Wybrane aspekty implementacji dyrektywy 2019/790 i dyrektywy 2019/789 w zakresie udostępniania utworów online, ZNUJ, PPWI 2020, Nr 4(150); A. Michalak (red.), Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, Warszawa 2019; B. Michalski, Dziennikarstwo a prawo, Kraków 1980; G. Michniewicz, Ochrona własności intelektualnej, Warszawa 2022; E. Modrzejewski, Wybrane zagadnienia prawa autorskiego, Katowice 1970; B. Nawrocki, Dwustronne porozumienie polsko-radzieckie dotyczące wzajemnej ochrony praw autorskich, PUG 1977, Nr 4–5; *tenże*, Przystąpienie PRL do konwencji powszechnej z 1971 r. w sprawie międzynarodowej ochrony praw autorskich, PUG 1977, Nr 3; Ochrona własności intelektualnej. Seminarium, Warszawa 7 marca 1997, Warszawa 1997; A. Niewęglowski, Prawo autorskie. Komentarz, Warszawa 2021; A. Nowak-Gruca, O problemach prawa autorskiego w kontekście twórczości sztucznej inteligencji, PUG 2022, Nr 2; A. Niewęglowski, N. Tomasiak, C. Zapala (red.), Prawo autorskie a działalność wydawnicza, Lublin 2020; I. Oleksiuk, Ochrona konkurencji na rynku praw autorskich – problem substytucyjności towarów i usług, PiP 2016, z. 2; L. Oleszczuk, Prezydencja polska a ochrona praw własności intelektualnej, Monitor Prawa Celnego i Podatkowego 2011, Nr 9; J. Olszewski, E. Malecka (red.), Współczesne wyzwania prawa własności intelektualnej, Rzeszów 2016; A. Ostapiec, W stylu romańskim czy anglosaskim? Projekt prawa autorskiego, Prawo i Życie 1992, Nr 8; J. Ożegalska-Trybalska, D. Kasprzycki (red.), Aktualne wyzwania prawa własności intelektualnej i prawa konkurencji. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Michałowi du Vallowi, Warszawa 2015; L. Polony, O projekcie prawa autorskiego, Rzeczp. 1993, Nr 281; M. Poźniak-Niedzielska, Ewolucja prawa własności intelektualnej w dobie współczesnej, PiP 2002, z. 10; M. Poźniak-Niedzielska, M. Mozgawa, J. Szczotka (red.), Prawo autorskie i prawa pokrewne. Zarys wykładu, Bydgoszcz–Warszawa–Lublin 2006; M. Poźniak-Niedzielska, J. Szczotka, Prawo autorskie. Zarys problematyki, Warszawa 2020; P. Podrecki, D. Kasprzycki, P. Litwiński, Z. Okoń, M. Smycz, M. Świerczyński, T. Targosz (red.), Prawo Internetu, Warszawa 2007; A. Preisner, Prawo a Internet. Kilka uwag wstępnych, Acta Uniwersytetu Wrocławskiego, Prawo 1997, Nr 257; A. Regulska, Rewizja uprawnień do utworów intelektualnych jako trudny przypadek współczesnego tworzenia prawa, Przegląd Prawniczy UW 2012, Nr 1/2; S. Ritterman, Konwencja rzymska z 1961 r. a założenia ustawodawcze ochrony artystów wykonawców *de lege ferenda*, PiP 1963, z. 5–6; *tenże*, Zasady nowego prawa autorskiego majątkowego, ZNUJ 1955, Nr 1; O. Roguska, Autorskoprawna ochrona ubrań w prawie amerykańskim: rozważania na tle wyroku Sądu Najwyższego USA w sprawie *Star Athletica v. Varsity Brands*, ZNUJ, PPWI 2021, Nr 3(1523); R.M. Sarbiński, Wybrane problemy intertemporalne prawa autorskiego, PIWIUJ 2005, Nr 89; J. Serda (red.), Prace z prawa autorskiego, ZNUJ, PzWiOWI 1984, Nr 36; S. Siekierko, Projekt ustawy o ochronie artystów-wykonaw-

ców. Z komentarzem i uzasadnieniem, Warszawa 1963; *tenże*, Rzymska konwencja o ochronie artystów wykonawców, Pał. 1962, Nr 1–2; *J. Sieńczyło-Chlabicz* (red.), Prawo własności intelektualnej. Teoria i praktyka, Warszawa 2021; *R. Sikorski*, O prawie właściwym dla licencji autorских, Problemy Prawa Prywatnego Międzynarodowego, 2009, t. 4; *M. Siwicki*, Prawo właściwe dla zobowiązań pozaumownych z naruszeń prawa autorskiego w chmurze obliczeniowej, MoP 2016, Nr 22; *D. Skomorowska*, Nowe prawo autorskie. Prawo i Interesy 1991, Nr 9 (dodatek do Prawa i Życia); *J. Sobczak*, Prawo autorskie i prawa pokrewne, Warszawa 2000; *M.J. Stępień*, Ochrona prawa wyłącznego do utworu w prawie Federacji Rosyjskiej (uwagi prawnoporównawcze), PiP 2017, z. 7; *M. Szaciński*, Reklama a prawo autorskie, Pał. 1994, Nr 1–2; *tenże*, Ustawa o przeciwdziałaniu praktykom monopolistycznym a prawo autorskie, PS 1996, Nr 9; *K. Szczepanowska-Kozłowska, I. Matusiak, Ł. Żelechowski* (red.), Opus auctorem laudat. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Monice Czajkowskiej-Dąbrowskiej, Warszawa 2019; *J. Szczotka*, Wprowadzenie do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Tekst ustawy, Lublin 1994; *A. Sztoldman* (red.), Kierunki rozwoju prawa własności intelektualnej, Warszawa 2011; *J. Szwaja*, Przegląd orzecznictwa w zakresie własności intelektualnej za rok 1984, PiP 1987, z. 5; *tenże*, Przegląd orzecznictwa w zakresie własności intelektualnej za rok 1985, PiP 1988, z. 10; *tenże*, Przegląd orzecznictwa w zakresie własności intelektualnej za rok 1986, PiP 1989, z. 11; *P. Ślęzak*, Nowelizacja przepisów prawa autorskiego dotyczących utworów audiowizualnych, [w:] *P. Stec, M. Załucki* (red.), Wokół rekodyfikacji prawa cywilnego, Kraków 2015; *tenże*, Prawo autorskie. Podręcznik dla studentów szkół filmowych, Katowice 2015; *tenże*, Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, Warszawa 2017; *M. Świerczyński*, Prawo właściwe dla zobowiązań z naruszenia praw własności intelektualnej w świetle wytycznych Kioto, ZNUJ, PPWI 2022, Nr 1(155); *T. Targosz*, Dziewięćdziesięciolecie pierwszej polskiej ustawy prawnoautorskiej – czyli kilka uwag o żyjącej przeszłości, KPP 2016, Nr 4; *D. Tułowicki* (red.), Własność intelektualna wobec wolnego rynku i pluralizmu mediów, Kraków 2014; *G. Tylec*, Dobra osobiste prawa cywilnego jako niezależna od prawa autorskiego podstawa ochrony interesów twórczych, MoP 2012, Nr 10; *G. Tylec, A. Drzewiecki*, Prawo autorskie. Interaktywny kurs, Kielce 2022; *A. Vetulani-Cęgiel*, Lobbying w procesie kształtowania prawa autorskiego w Unii Europejskiej. Studium przypadków: czas trwania praw pokrewnych, dzieła osierocone, ACTA, Warszawa 2017; *taż*, O aktywności i roli interesariuszy w polskich procesach kształtowania prawa autorskiego, ZNUJ, PPWI 2023, Nr 3(161); *K. Wąsowski*, Kilka słów o prawie autorskim w ogólności, Ruch Muzyczny 1996, Nr 23; *J. Wesółowski, J. Namieśnik*, Prawo autorskie i prawa pokrewne w pytaniach i odpowiedziach, Gdańsk 2014; *ciż*, Własność intelektualna w aspekcie formalno-prawnym i podatkowym, Gdańsk 2015; *D. Wetoszka* (red.), Prawo własności intelektualnej, Warszawa 2019; *B. Węgliński* (red.), Ochrona prawna własności intelektualnej. IP Law, Józefowo–Warszawa 2011; *B. Widła, P. Litwiński*, Przetwarzanie danych osobowych na potrzeby wypowiedzi literackiej, artystycznej lub akademickiej, ZNUJ, PPWI 2022, Nr 2(156); *K. Włodarska-Dzurzyńska*, Zbiór orzeczeń z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych z komentarzami – casebook, Kraków 2014; *K. Wojciechowski*, Prawo autorskie a zwalczanie nieuczciwej konkurencji – uwagi na tle wyroku SN z 22.02.2009 r., V CSK 337/08, SI 2011, Nr 53; *E. Wojnicka*, Podstawowe zagadnienia ochrony praw producentów fonogramów i wideogramów w wybranych ustawodawstwach krajowych, ZNUJ, PzWiOWI 1993, Nr 61; *M. Załucki*, Własność intelektualna w prawie upadłościowym i naprawczym, Warszawa 2012; *tenże* (red.), Prawo własności intelektualnej. Repetytorium, Warszawa 2009; *J. Zimmer-Czekaj*, Prawo własności intelektualnej w wirtualnych światach, ZNUJ, PPWI 2009, Nr 3(105); *Ł. Żelechowski*, Prawo autorskie i prawo znaków towarowych – dwie planety: czy bardzo odmienne?, ZNUJ, PPWI 2023, Nr 2(160).

Wyróżnić można trzy aspekty, w których prawo autorskie i prawa pokrewne mogą być rozpatrywane jako odrębna całość normatywna: **czasowy**, **przestrzenny** i **systemowy**.

§ 1. Kontekst czasowy

Kontekst czasowy prawa autorskiego i praw pokrewnych to m.in. historia tej dziedziny ustawodawstwa, jej korzenie i źródła. Prawo własności intelektualnej stanowi dział normatywny, który został stosunkowo wcześniej wyraźnie wyodrębniony. Wystarczy wspomnieć o **Konwencji berneńskiej** z 9.9.1886 r. (weszła w życie 5.12.1887 r.), która jest jednym z pierwszych wielostronnych porozumień międzynarodowych, porządkujących w układzie ponadpaństwowym regulacje różnych gałęzi prawa.

Co do możliwości korzystania obecnie z dorobku wypracowanego na podstawie obowiązujących w przeszłości unormowań najbardziej istotne, biorąc pod uwagę częste trudności w interpretowaniu zapisów ustawowych, są doświadczenia płynące z orzecznictwa sądowego pochodzącego sprzed 1994 r., z **orzecnictwem Sądu Najwyższego** na czele. Warto też sięgnąć do odpowiednich publikacji (zob. literatura na początku niniejszego rozdziału).

Kolejny problem omawianej perspektywy czasowej, to kwestia pojawienia się w polskiej regulacji **praw pokrewnych**, które uprzednio nie były odrębnie regulowane, tzn. przedmioty tych praw mogły być wcześniej chronione jedynie na ogólnych zasadach prawa cywilnego (prawa te nie stanowiły samodzielnych **praw o charakterze bezwzględnym** – chronionych *erga omnes*). Wcześniejsze wprowadzenie podobnej regulacji nie powiodło się, mimo proponowania konkretnych rozwiązań systemowych (zob. np. projekty ustawy o ochronie artystów wykonawców; zob. literatura na początku rozdziału), jak też funkcjonowania w tym zakresie od kilkudziesięciu już lat **Konwencji rzymskiej** z 1961 r.

Rozwiązania z przeszłości mogą stanowić także gotowe, sprawdzone wzory, do których w razie potrzeby można zawsze się odwołać. Naturalnie odnosi się to tylko do tych rozwiązań, które się wyraźnie nie zdezaktualizowały, co dotyczy głównie przepisów normujących sferę twórczości niezwiązanej z działalnością techniczną wymagającą ciągłej modernizacji. Najlepszym tego przykładem są programy komputerowe, które siłą rzeczy nie mogły być przedmiotem regulacji nie tylko pierwszej polskiej ustawy o prawie autorskim z 1926 r., ale również ustawy z 1952 r., przynajmniej w jej pierwotnej wersji.

Kolejnym wymiarem czasowej perspektywy prawa autorskiego i praw pokrewnych jest konieczność dokonywania w ustawie zmian ze względu na potrzebę jej dostosowywania do pojawiających się z biegiem czasu nowych tendencji i zjawisk. Aktualne brzmienie ustawy nie jest zapisem ostatecznym i będzie podlegało modyfikacjom. Wynikały one dotychczas i będą w najbliższym czasie wynikać przede

wszystkim z potrzeby dostosowywania polskiego prawa wewnętrznego do **standardów Unii Europejskiej** (jest to jednak zagadnienie wchodzące w zakres terytorialnego kontekstu prawa autorskiego i praw pokrewnych).

Czasowa perspektywa oceny prawa autorskiego i praw pokrewnych jako przedmiotowej gałęzi ustawodawstwa nie może być mylona ani z zasadami międzynarodowymi ustawy, które wyznaczają czasowy zakres przysługującej na jej podstawie ochrony (zob. rozdział V), ani tym bardziej z czasowymi ograniczeniami dotyczącymi istnienia majątkowych praw autorskich i praw pokrewnych (zob. rozdział IV).

§ 2. Kontekst terytorialny

Ustawa, jako unormowanie polskiego prawa wewnętrznego, stanowi porządek prawny, obowiązujący w pierwszej kolejności **polskie podmioty** (z miejscem zamieszkania lub siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej). Tymczasem wymiana międzynarodowa w zakresie własności intelektualnej zakłada kontakty między podmiotami pochodzącymi z różnych państw, które narażone są na naruszenie przysługujących im praw autorskich lub pokrewnych w obcym kraju co najmniej w takim stopniu, jak w swoim własnym.

Również polskie podmioty zainteresowane są, aby przynależne im utwory i przedmioty praw pokrewnych korzystały z ochrony za granicą. Osiągnięcie prawnych zabezpieczeń praw własności intelektualnej w wymiarze przekraczającym terytorium jednego państwa możliwe jest dzięki zawieraniu **dwustronnych lub wielostronnych umów międzynarodowych**. Oczywiście podstawowe znaczenie mają te drugie, zwłaszcza gdy ratyfikowane są przez większość krajów.

Istnieje też coraz silniejsza tendencja do ujednoczenia praw wewnętrznych powiązanych wzajemnymi interesami krajów, głównie tworzących określone całości o charakterze regionalnym. W przypadku Polski decydujące znaczenie w tym zakresie ma dostosowywanie prawa krajowego do unormowań obowiązujących w Unii Europejskiej.

Aspekt terytorialny (międzynarodowy) prawa autorskiego i praw pokrewnych, poza unormowaniami publicznoprawnymi, których adresatami są państwa, uwzględniany jest także w prawie wewnętrznym w postaci regulacji **prawa międzynarodowego prywatnego**. Odnosi się ono do rozwiązywania kolizji w stosunkach cywilnoprawnych z tzw. **elementem obcym** – przez wskazanie, jaki z konkurujących ze sobą w danej sytuacji, dwóch państwowych porządków wewnętrznych powinien zostać zastosowany dla oceny określonego stosunku prawnego w konkretnych okolicznościach faktycznych.

Jeżeli chodzi o konwencje wielostronne międzynarodowego prawa publicznego, to w zakresie prawa autorskiego Polskę wiążą dwa akty:

- 1) **Konwencja berneńska z 9.9.1886 r. o ochronie dzieł literackich i artystycznych** (Polska przystąpiła do aktu paryskiego tej konwencji w 1971 r. Dokument

przystąpienia opublikowany jest w Dz.U. z 1994 r. Nr 104, poz. 506 i 507. Oficjalny przekład aktu paryskiego na język polski opublikowany jest w załączniku do Dz.U. z 1990 r. Nr 82, poz. 474) oraz

- 2) **Powszechna konwencja o prawie autorskim, zawarta w 1952 r.** (Polskę obowiązuje redakcja paryska konwencji z 24.7.1971 r., Dz.U. z 1978 r. Nr 8, poz. 28). Pierwszoplanowe znaczenie praktyczne z punktu widzenia ochrony praw autorskich ma pierwsza z powyższych konwencji.

Natomiast ochrona praw pokrewnych w stosunkach międzynarodowych wprowadzona została przez **Konwencję rzymską z 26.10.1961 r. o ochronie wykonawców, producentów fonogramów i organizacji nadawczych** (Dz.U. z 1997 r. Nr 125, poz. 800). Konwencja ta przez pewien czas nie obowiązywała w Polsce, co czyniło pozycję obcych podmiotów praw pokrewnych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej o wiele słabszą od pozycji, jaką mieli w Polsce zagraniczni twórcy (Konwencja rzymska podpisana została przez Prezydenta RP 31.12.1996 r., w stosunku do Polski weszła w życie 13.6.1997 r.).

Poza tym podstawowym aktem prawa międzynarodowego, poświęconym m.in. problematyce ochrony prawa autorskiego i praw pokrewnych, jest **Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej** (w skrócie **TRIPS** – *Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights*). Jest to dokument akcesoryjny wobec **Porozumienia ustanawiającego Światową Organizację Handlu** (WTO), działającą od 1.1.1995 r., w stosunku do którego TRIPS stanowi jeden z załączników (Załącznik 1C). TRIPS obowiązuje także Polskę (Dz.Urz. UE L 1994, Nr 336, s. 214 ze zm.; jego tekst z tłumaczeniem na język polski został opublikowany w załączniku do Dz.U. z 1996 r. Nr 32, poz. 143). Nawiązuje on wyraźnie do zasad ochrony, przewidzianych w Konwencjach berneńskiej i rzymskiej, stanowiąc ich uzupełnienie z punktu widzenia interesów międzynarodowego obrotu w zakresie własności intelektualnej.

Trzeba bowiem pamiętać o tym, że Światowa Organizacja Handlu powołana została głównie dla realizacji bardzo praktycznych celów rozwoju i stymulacji międzynarodowych stosunków handlowych jako emanacja zawartego po zakończeniu drugiej wojny światowej Układu Ogólnego w Sprawie Taryf Celnych i Handlu (**GATT**). Jednym zaś z celów TRIPS było pragnienie ustanowienia wzajemnie wspomagającego się związku między WTO i **Światową Organizacją Własności Intelektualnej (WIPO)**. Ta, działając bezpośrednio w obszarze ochrony praw autorskich i praw pokrewnych (w ramach WIPO przygotowany został m.in. w 1977 r. projekt ustawy wzorcowej dla krajowych przepisów o ochronie oprogramowania dla maszyn cyfrowych – *Draft Model Provisions for a National Law on the Protection of Computer Software*), powołana została do życia na mocy **Konwencji o ustanowieniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej z 14.7.1967 r.** Rzeczpospolita Polska jest stroną tej Konwencji (Dz.U. z 1975 r. Nr 9, poz. 49). W tym kontekście warto zaznaczyć jest przystąpienie przez Polskę do opracowanych, z inicjatywy powyższej organizacji, porozumień międzynarodowych w przedmio-

cie ochrony własności intelektualnej. Chodzi konkretnie o tzw. WIPO *Copyright Treaty* (Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim, Dz.U. z 2005 r. Nr 3, poz. 12) oraz WIPO *Performances and Phonogram Treaty* (Traktat WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach – konwencję poświęconą ochronie pokrewnych praw wykonawczych i fonograficznych, Dz.U. z 2004 r. Nr 41, poz. 375).

W kontekście integracji europejskiej podstawowe znaczenie dla ochrony praw autorskich i praw pokrewnych mają **dyrektywy organów Wspólnot Europejskich** (Unii Europejskiej). Są to przede wszystkim następujące dyrektywy:

- 1) 2009/24/WE z 23.4.2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych – wersja skodyfikowana (Dz.Urz. UE L 111/2009, s. 16);
- 2) 2006/115/WE z 12.12.2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej (Dz.Urz. UE L 376/2006, s. 28 – wersja ujednolicona);
- 3) 93/83/EWG z 27.9.1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przekazu satelitarne go oraz retransmisji drogą kablową (Dz.Urz. UE L 248/1993, s. 15 ze zm.);
- 4) 2006/116/WE z 12.12.2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych (Dz.Urz. UE L 372/2006, s. 12 ze zm. – wersja ujednolicona);
- 5) 96/6/WE z 11.3.1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych (Dz.Urz. UE L 77/1996, s. 20 ze zm.);
- 6) 2001/29/WE z 22.5.2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.Urz. EU L 167/2001, s. 10 ze zm.);
- 7) 2001/84/WE z 27.9.2001 r. w sprawie prawa autora do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza dzieła sztuki (Dz.Urz. UE L 282/2001, s. 32);
- 8) 2004/48/WE z 29.4.2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej (Dz.Urz. UE L 157/2004, s. 45);
- 9) 2012/28/UE z 25.10.2012 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych (Dz.Urz. UE L 299/2012, s. 5);
- 10) 2014/26/UE z 26.2.2014 r. w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych do korzystania on-line na rynku wewnętrznym (Dz.Urz. UE L 84/2014, s. 72);
- 11) 2017/1564 z 13.9.2017 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z określonych utworów i innych przedmiotów chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi z korzyścią dla osób niewidomych, osób słabowidzących lub osób z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem oraz w sprawie zmiany dy-

rektywy 2001/29/WE w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.Urz. UE L 242/2017, s. 6);

- 12) 2019/789 z 17.4.2019 r. ustanawiająca przepisy dotyczące wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych mające zastosowanie do niektórych transmisji online prowadzonych przez organizacje radiowe i telewizyjne oraz do reemisji programów telewizyjnych i radiowych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 93/83/EWG (Dz.Urz. UE L 130/2019, s. 82), zwana dyrektywą SATCAB II;
- 13) 2019/790 z 17.4.2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Dz.Urz. UE L 130/2019, s. 92), zwana dyrektywą DSM.

Po uchwaleniu ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w 1994 r. polski system prawa autorskiego i praw pokrewnych znajdował się na wstępnym etapie wdrażania rozwiązań wspólnotowych dyrektyw. Ustawa ta była wówczas dostosowana właściwie jedynie do pierwszej dyrektywy – „komputerowej” (w jej poprzednim brzmieniu z 1991 r., czyli dyrektywy 91/250 z 14.5.1991 r.). Dyrektywa ta odegrała dużą rolę przy formułowaniu treści Rozdziału 7 polskiej ustawy, poświęconego ochronie programów komputerowych. W znacznym stopniu jest on bowiem powtórzeniem odpowiednich zapisów dyrektywy „komputerowej”.

Wniosek, że doszło do jej prostego przetransponowania do prawa polskiego, byłby jednak zbyt daleko idący. Dokładniejsza analiza obu aktów dowodziła, że występowały między nimi rozbieżności (np. w związku z prawem majątkowym do zwielokrotniania programu). Pewne odmienności wynikały też, siłą rzeczy, z przekładu z języka angielskiego, co stanowiło po części przejaw ustalonej konwencji terminologicznej. Rozdział 7 polskiej ustawy został zsynchronizowany z tekstem powyższej dyrektywy, zwłaszcza w końcowej fazie prac ustawodawczych. Poszczególne projekty ustawy, w tym przede wszystkim wcześniejsze ich redakcje, formułowane były w sposób bardziej niezależny od rozwiązań unijnych, które w kształcie nadanym im przez komentowaną dyrektywę (w jej poprzednim brzmieniu z 14.5.1991 r.) pojawiły się przecież w trakcie prac ustawodawczych nad polską regulacją ochrony prawnej programów komputerowych.

Szczególna regulacja programów komputerowych z polskiej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych została w jeszcze większym stopniu dostosowana do standardów unijnych w wyniku wejścia w życie 22.7.2000 r. nowelizacji tej ustawy z 9.6.2000 r.

Pewien porządek procesu uzgadniania brzmienia polskiej ustawy z wymogami prawa europejskiego ustalony został w poświęconym problematyce własności intelektualnej specjalnym załączniku do tzw. **Białej Księgi** (*White Paper Preparation of The Association Countries of Central and Eastern Europe with a View to the Integration in The Internal Market*), opracowanej w 1995 r. przez Komisję Europejską w celu wskazania tych obszarów systemu prawnego, które w efekcie dzia-

łań integracyjnych powinny zostać zharmonizowane z prawem wspólnotowym. Z porządku tego wynikało, iż w pierwszej kolejności dalszymi pracami dostosowawczymi miały być objęte kwestie czasu ochrony oraz wynajmu i wypożyczenia przedmiotów ochrony, w dalszej zaś perspektywie – problematyka telewizyjna (przekazu satelitarnego i rozpowszechniania kablowego) oraz zasady prawne ochrony baz danych.

Pracom dostosowawczym w kontekście integracji z Unią Europejską w dużym stopniu poświęcona została nowelizacja ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 9.6.2000 r. (Dz.U. Nr 53, poz. 637).

Dzięki tej nowelizacji prawo polskie uzyskało zgodność z dwiema dyrektywami:

- 1) z 29.10.1993 r. w sprawie harmonizacji czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych oraz
- 2) z 14.5.1991 r. o ochronie prawnej programów komputerowych (obecnie w wersji skodyfikowanej z 2009 r., powołanej powyżej).

Czas ochrony dóbr z zakresu własności intelektualnej został bowiem, na gruncie naszego wewnętrznego prawa z mocy przedmiotowej nowelizacji, znacznie wydłużony, jeżeli zaś chodzi o autorskoprawny status programów komputerowych, to pomijając fakt, iż już przed komentowaną zmianą ustawy powyższa dyrektywa unijna została w jej Rozdziale 7 w zasadniczym zrębie uwzględniona, omawiana nowelizacja doprowadziła na tym polu do jeszcze większego zbliżenia obu unormowań.

Dnia 27.7.2001 r. uchwalona została ustawa o ochronie baz danych (Dz.U. z 2021 r. poz. 386 ze zm.), która weszła w życie po długim, rocznym okresie *vacatio legis*, tzn. 10.11.2002 r. Stanowi ona typowy przykład regulacji, mającej na celu dostosowanie polskiego systemu prawnego do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej. Bezpośrednim bodźcem do uchwalenia powyższej ustawy była bowiem wydana przez Parlament Europejski i Radę Unii Europejskiej dyrektywa 96/6/WE z 11.3.1996 r. w sprawie ochrony prawnej baz danych, stanowiąca normatywny wzór dla zastosowanych w komentowanej ustawie rozwiązań.

Problematyka baz danych została uwzględniona już w pierwotnej wersji obecnie obowiązującej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Jej art. 3 traktuje bowiem bazy danych jako jedną z rodzajowych kategorii tzw. zbiorów materiałów, stanowiących odrębne utwory w rozumieniu prawa autorskiego. Naturalnie w momencie uchwalania ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych nie mogło być mowy o braniu pod uwagę standardów Unii Europejskiej w dziedzinie szczególnej ochrony baz danych, gdyż w tym czasie standardy takie jeszcze formalnie nie funkcjonowały (trwały dopiero prace koncepcyjne w tym zakresie – pierwszy projekt dyrektywy unijnej, dotyczącej problematyki ochrony baz danych, pochodzi z 1992 r.).

Dlatego też wydanie w 1996 r. stosownej dyrektywy spowodowało, iż polski system ochrony własności intelektualnej, mimo jego niedawnej, radykalnej zmiany, mającej w założeniu także cele integracyjne, stał się – odnośnie do sfery baz danych – systemem niedostosowanym do wspólnotowych standardów europejskich. Niedostosowanie to wystąpiło przy tym w dwóch obszarach:

- 1) gwarantowanej przez nową dyrektywę ochrony baz danych na gruncie prawa autorskiego oraz
- 2) stanowiącej ewidentne *novum* szczególnej ochrony baz danych, czyli tzw. ochrony *sui generis*, niezależnej od posiadania przez nie twórczego charakteru w rozumieniu prawa autorskiego.

Powyższe historyczne uwagi można podsumować stwierdzeniem, iż uchwalenie ustawy o ochronie baz danych doprowadziło do wyrównania polskich standardów ochronnych w tym zakresie z analogicznymi standardami wspólnotowymi (oczywiście pomijając pewne mniej lub bardziej istotne różnice między postanowieniami dyrektywy unijnej z 1996 r. a zapisami polskiej ustawy).

O istocie szczególnej ochrony baz danych, czyli tzw. ochrony *sui generis*, decyduje powstawanie na rzecz podmiotu uprawnionego do danej bazy danych z tytułu jej wyprodukowania bezwzględnego prawa wyłącznego do bazy danych, tzn. prawa do pobierania danych i wtórnego ich wykorzystania w całości lub istotnej części, co do ilości lub jakości (zob. art. 6 ust. 1 BazyU). Na prawo to składają się więc *de facto* dwa odrębne uprawnienia, których zakresy w postaci pobierania danych i wtórnego wykorzystania zdefiniowane zostały w art. 2 ust. 1 pkt 2 i 3 BazyU. Pierwsze z nich ma charakter utrwalająco-zwielokrotniający (istotą jego jest kopiowanie zawartości bazy danych na konkretny nośnik), natomiast wtórne wykorzystanie sprowadza się w praktyce do działań rozpowszechniających, w tym z wykorzystaniem zwielokrotnionych egzemplarzy konkretnej bazy.

Wątpliwości interpretacyjne może powodować użyte przy definiowaniu prawa do bazy danych kryterium istotności jakościowej lub ilościowej, którego ustawodawca bliżej nie precyzuje i które jest dookreślane w drodze rozstrzygnięcia konkretnych kontrowersji powstających na tym tle przez sądy. Na przykład w wyroku z 2.5.2012 r. (I ACa 105/12, OSAS 2012, Nr 4, s. 56–86) Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyraził pogląd, że „część zawartości bazy danych może być uznana za istotną, gdy nieuprawnione korzystanie z niej zagraża poważnymi szkodami ze względu na amortyzację wydatków poniesionych przez producenta”.

Specyfiką prawa do bazy danych jest jego powstawanie z mocy ustawy na rzecz producenta bazy, którym jest osoba ponosząca ryzyko nakładu inwestycyjnego przy jej tworzeniu (zob. art. 2 ust. 1 pkt 4 BazyU). Uprzywilejowana zostaje w ten sposób nie osoba, względnie osoby fizyczne, zajmujące się bezpośrednim konstruowaniem baz danych, ale podmioty, które produkcję ich finansują i organizują. Artykuł 5 pkt 5 BazyU stanowi np., że z przewidzianej w tej ustawie ochrony korzystają bazy danych, których producent jest przedsiębiorcą.

Prawo do bazy danych jest prawem zbywalnym (art. 6 BazyU), co oznacza możliwość jego przenoszenia przez producenta bazy na inne podmioty oraz udostępniania baz danych przez podmioty wyłącznie uprawnione osobom zainteresowanym korzystaniem z ich zawartości w drodze stosownych licencji.

Zmiany dostosowawcze w BazyU, w szczególności odnośnie do aspektu eksploracji tekstów i danych, wprowadziła w art. 2, z mocą od 20.9.2024 r., ustawa

z 26.7.2024 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, ustawy o ochronie baz danych oraz ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 1254), zwana dalej „nowelizacją z 26.7.2024 r.”.

W wyniku wejścia w życie 1.1.2003 r. ustawy z 28.10.2002 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. Nr 197, poz. 1662 ze zm.) istotnej zmianie uległa regulacja licencji ustawowych, co dotyczy przede wszystkim licencji nadawczych, czyli przysługujących z mocy samego prawa nadawcom (organizacjom radiowym i telewizyjnym).

W efekcie tych zmian nowelizacyjnych znacznemu uszczupleniu uległy uprawnienia operatorów sieci kablowych, a to na skutek wykreślenia licencji ustawowej z art. 24 ust. 3 PrAut, co miało na celu dostosowanie polskiego prawa autorskiego do standardów obowiązujących w tym zakresie w Unii Europejskiej (dyrektywy Rady 93/83/WE z 27.9.1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową). Zmiana ta miała jednak o tyle czasowy, ograniczony charakter, iż została zmodyfikowana rzez ustawę z 25.7.2003 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. Nr 166, poz. 1610).

W zestawieniu z nowelizacją z 28.10.2002 r. nowelizacja ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 25.7.2003 r. miała bardzo ograniczony zakres przedmiotowy, gdyż dotyczyła przede wszystkim kwestii związanych z funkcjonowaniem w systemie własności intelektualnej operatorów sieci kablowych. Nowelizacja ta miała także zasadniczo harmonizacyjny kontekst, ponieważ zgodnie z art. 3 ustawy nowelizacyjnej z 2003 r., weszła ona w życie w dużym stopniu z dniem uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej.

„Unijny” kontekst miało także dodanie ust. 4 w art. 24 PrAut, przywracającego na rzecz operatorów sieci kablowych licencję ustawową w zakresie reemisji utworów nadawanych przez inne organizacje radiowe lub telewizyjne dostępne na danym obszarze, jeżeli rozpowszechnianie w sieciach kablowych miało charakter równoczesny i integralny z nadaniem pierwotnym, z przyznaniem osobom uprawnionym prawa do wynagrodzenia. Przepis ten utracił bowiem moc właśnie z dniem uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej (zgodnie z art. 2 ustawy nowelizacyjnej). Tylko pozornie stanowił on nowe rozwiązanie, gdyż – co do zasady – powtarzał zapis uchylonego z mocą od 1.1.2003 r. ust. 3 art. 24 (zmiana polegała właściwie na posłużeniu się w treści powyższego, „nowego” przepisu określeniem „reemisja” zamiast „rozpowszechnienie”, co stanowiło konsekwencję zmiany z 1.1.2003 r. terminologii pól eksploatacji).

Jeżeli chodzi o obowiązujący po uzyskaniu przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej art. 21¹, to jego ust. 1 stanowił z kolei do niedawna powtórzenie uchylonego na mocy nowelizacji z 25.7.2003 r. art. 21 ust. 3 PrAut, powtarzając obowiązek operatorów sieci kablowych odnośnie do zawierania co do zasady, w związku

z reemisją w sieciach kablowych utworów, nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych, umów z właściwymi organizacjami zbiorowego zarządzania.

Artykuł 21¹ PrAut, również z mocą od przystąpienia przez Polskę do Unii Europejskiej, został odpowiednio uwzględniony w treści art. 92 i 95¹.

Kolejną istotną zmianę brzmienia art. 21¹ PrAut, z mocą od 20.9.2024 r., wprowadziła nowelizacja z 26.7.2024 r., w szczególności poszerzając zakres wyjątków (ust. 2 tego artykułu), w których nie występuje obowiązek pośrednictwa właściwej organizacji zbiorowego zarządzania w związku z reemitowaniem utworów. W nowym brzmieniu tego artykułu reemitowanie utworu nie jest już odniesione wyłącznie do reemitowania utworów w sieciach kablowych przez operatorów sieci kablowych.

W tym kontekście należy też zauważyć, że nowelizacja z 26.7.2024 r. zmieniła definicję reemitowania utworu, zawartą w art. 6 ust. 1 pkt 5 PrAut, które to pojęcie obejmuje po zmianie również jego rozpowszechnianie drogą przejmowania w całości i bez zmian programu organizacji radiowej lub telewizyjnej oraz równoczesnego i integralnego przekazywania tego programu do powszechnego odbioru, w tym programu nadawanego w procesie technicznym wprowadzenia bezpośredniego. Definicja wprowadzenia bezpośredniego określona została przez powyższą nowelizację w dodanym przez nią pkt 4¹ w art. 6 ust. 1 PrAut.

Implementacyjny wymiar, związany z dostosowaniem polskiego prawa do wymogów, wynikających z dyrektywy SATCAB II, mają też wprowadzone nowelizacją z 26.7.2024 r. zmiany, polegające na wprowadzeniu do PrAut przepisów, normujących świadczenie dodatkowej usługi online. Poza definicją tego rodzaju usługi, określoną w pkt 26 art. 6 ust. 1 PrAut, zmiany te obejmują dodanie art. 6² PrAut, wprowadzającego zasadę, zgodnie z którą rozpowszechnianie przez organizację radiową lub telewizyjną w sposób przewodowy lub w sposób bezprzewodowy utworów, wskazanych w ust. 1 tego artykułu, m.in. w ramach świadczenia dodatkowej usługi online, uznaje się, do celów wykonywania praw autorskich dotyczących tych czynności, za mające miejsce w państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim EFTA, w którym rozpowszechniająca organizacja posiada swoje główne przedsiębiorstwo, czyli według zasady państwa pochodzenia.

Dla aspektu dodatkowych usług online istotne jest też dodanie w ramach powyższej nowelizacji art. 6³ PrAut, określającego aspekty, jakie strony powinny uwzględnić, ustalając wysokość wynagrodzenia za korzystanie z praw, do których mają zastosowanie przepisy art. 6¹ ust. 1 i 2 oraz art. 6² ust. 1 PrAut.

Ustawa z 1.4.2004 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. Nr 91, poz. 869), choć dotyczyła kilku różnych kwestii, zasadniczo miała dostosowawczy charakter, o czym świadczy także data jej wejścia w życie, którą wyznacza przystąpienie przez Polskę do Unii Europejskiej. Znaczna część zmian, przewidzianych w powyższej nowelizacji, miała na celu uwzględnienie w polskim systemie prawa autorskiego i praw pokrewnych obowiązujących

już w Unii Europejskiej rozwiązań, dotyczących przede wszystkim posługiwania się przy rozpowszechnianiu utworów i przedmiotów praw pokrewnych technikami elektronicznymi, w tym internetowymi.

Dostosowanie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych do dyrektyw unijnych, powołanych powyżej pod pozycjami 7 i 8, nastąpiło odpowiednio w ramach dwóch następujących nowelizacji tej ustawy:

- 1) z 23.3.2006 r. (Dz.U. Nr 66, poz. 474) – zob. rozdział II § 5, oraz
- 2) z 9.5.2007 r. (Dz.U. Nr 99, poz. 662) – zob. rozdział V § 13.

Natomiast dostosowanie polskiej ustawy do wymogów wynikających z dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/28/UE z 25.10.2012 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych nastąpiło z mocą od 20.11.2015 r., w ramach nowelizacji z 11.9.2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1639) – przez dodanie Oddziału 5 w Rozdziale 3 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (art. 35⁵–35⁹), regulującego dozwolony użytek utworów osieroconych.

Dyrektywa dotycząca zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, powołana wyżej pod pozycją 10, znalazła odzwierciedlenie w polskim systemie prawnym w obowiązującej od 19.7.2018 r. ustawie z 15.6.2018 r. o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 1665).

Zgodnie z art. 11 dyrektywy, uwzględniającej w szczególności potrzeby osób niepełnosprawnych (powołanej wyżej pod pozycją 11), Państwa członkowskie wprowadzają w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy do 11.10.2018 r. W tym celu uchwalona została obowiązująca od 28.12.2018 r. ustawa z 22.11.2018 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o ochronie baz danych (Dz.U. z 2018 r. poz. 2339), która wprowadziła zmiany dostosowawcze w tym implemencyjnym zakresie.

Jeżeli chodzi natomiast o dostosowanie przepisów PrAut do dyrektyw, powołanych powyżej pod pozycjami 12 i 13, czyli dyrektyw SATCAB II i DSM, to nastąpiło ono w ramach nowelizacji z 26.7.2024 r. Przewidziane w ramach tej nowelizacji zmiany, dotyczące eksploatacji radiowo-telewizyjnej oraz internetowej, poza wspomnianymi wyżej aspektami reemitowania utworów oraz świadczenia dodatkowej usługi online, objęły w szczególności wprowadzenie do PrAut regulacji dotyczących dostawców usług udostępniania treści online, zmian zasad dozwolonego użytku utworów, m.in. w zakresie zwielokrotniania i przechowywania utworów w celu eksploracji tekstów i danych, jak również unormowanie nowego prawa pokrewnego do publikacji prasowych w ramach świadczenia usług drogą elektroniczną (zob. rozdział IV, § 10, pkt II.2.2 oraz rozdział II, § 6, pkt II.4 i rozdział IV, § 11, pkt II.).

Wyznacznikiem dla analizowania zobowiązań Polski wobec Unii Europejskiej w omawianym zakresie był początkowo, przed przystąpieniem przez Polskę